

ACADEMIA ROMÂNĂ

„Dezvoltarea capacității Ministerului Educației Naționale de monitorizare și prognoză a evoluției învățământului superior în raport cu piața muncii”, cod SIPOCA 3

Rezultat R2: Analiză realizată privind calitatea din perspectiva relevanței programelor oferite de universități pe domenii de specializare cu potențial de dezvoltare regional (la nivel regional)

MODUL 10: ANALIZA PROGRAMELOR OFERITE DE UNIVERSITĂȚI PE DOMENII DE SPECIALIZARE. METODOLOGIE ȘI RAPORT PRIVIND CALITATEA DIN PERSPECTIVA RELEVANȚEI PROGRAMELOR OFERITE DE UNIVERSITĂȚI PE DOMENII DE SPECIALIZARE, LA NIVELUL REGIUNII SUD-VEST - rezumat -

Elaborată de autor:

Expert management universitar 10

Prof. Univ. Dr. Andrei Tică

INTRODUCERE

Învățământul superior din România, cu puține excepții, se află într-un mare moment de cumpănă: după o explozie a cifrei de școlarizare ce a urmat anilor 1990 și apariția a numeroase noi universități, facultăți și programe de studiu după anul 2000, odată cu perioada de criză a anilor 2007-2009, interesul absolvenților de liceu pentru învățământul superior s-a redus masiv. Mai mult, conform unor studii efectuate de către asociațiile studențești, rata abandonului pe parcursul programelor de studii în învățământul superior din România depășește 30%, toate acestea conducând la o pondere a absolvenților de studii superioare de 19% din totalul populației, față de o medie europeană de 33%.

Un factor extrem de important în agravarea situației învățământului superior din România a fost și dispariția, aproape în totalitate a mării industrii comuniste, facultățile cu profil tehnic fiind direct și puternic afectate. Instituțiile de învățământ superior din Regiunea Sud-Vest Oltenia și din Valea Jiului nu fac excepție de la acest trend puternic descrescător. În afara condițiilor generale naționale, universitățile din aceasta zonă sunt afectate și de condițiile socio-economice precare: o natalitate redusă, un grad de sărăcie accentuată, cu rată ridicată a abandonului școlar timpuriu, un grad de investiții în cercetare-dezvoltare redus, ceea ce situează regiunea de Sud-Vest Oltenia pe penultimul loc între cele 8 regiuni de dezvoltare ale României. Mai mult, în această zonă s-au înregistrat cele mai mari rate ale șomajului la nivel național. Condițiile din Valea Jiului sunt, cu siguranță, și mai grele.

În acest context, este de lăudat strădania cadrelor didactice și, în special a conducerii Universității din Craiova, de a menține un număr mare de programe de studii și de a le adapta pe cele prezente, respectiv de a înființa unele noi, care să vină în întâmpinarea potențialilor viitori studenți. Aceeași atitudine lăudabilă se remarcă și în cazul Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, respectiv în cazul Universității din Petroșani, orașe cu un puternic caracter monoindustrial, profund afectate de schimbările socio-economice din zonele respective. Poate mai mult decât celelalte instituții de învățământ superior, cele două universități desfășoară o intensă activitate de popularizare chiar în afara granițelor țării, pentru a-și acoperi, într-un grad cât mai mare, cifra de școlarizare și pentru a menține programele de studiu existente. O situație mai bună are doar Universitatea de Medicină și

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Farmacie din Craiova, instituție care se bucură de o mare atractivitate, rezultată din marea cerere de personal medical atât din țară, cât, poate, mai ales, din străinătate, ofertele venite din exterior fiind extrem de tentate financiar și nu numai.

Prin urmare, sperăm ca cercetarea noastră să contribuie la susținerea efortului de adaptare a instituțiilor de învățământ universitar din Regiune S-V Oltenia și Valea Jiului la exigențele economiei de piață contemporane.

STRATEGIA CERCETĂRII ȘI METODELE UTILIZATE PENTRU REALIZAREA R2 (modulul 10)

Cercetarea s-a realizat în perioada februarie-mai 2017 și a vizat programele de studii universitare a 4 universități de stat din Regiunea Sud-Vest Oltenia și Valea Jiului, oferind o imagine actuală și de profunzime a calității și relevanței acestor programe, pe domenii de specializare cu potențial de dezvoltare regională, din perspectiva integrării pe piața muncii a absolvenților.

Procesul de documentare cu privire la informațiile necesare cercetării constă în utilizarea următoarelor **metode și tehnici de cercetare:**

- **Documentare bibliografică** cu privire la statistici, studierea legislației în vigoare și a literaturii de specialitate în domeniul temei, studii/lucrări relevante, cadrul legislativ relevant existent
- **Studiul documentelor** oficiale/interne ale universităților/facultăților cu privire la programele de studii universitare existente, documentele referitoare la managementul calității la nivelul fiecărei facultăți, accesarea a diverse pagini de internet ale structurilor universitare, materiale despre facultățile din structura universităților, studiul buletinelor informative și al rapoartelor de activitate ale diferitelor facultăți etc;
- **Întrevederi** cu reprezentanți ai managementului universitar din cele 24 de facultăți ale celor 4 instituții de învățământ superior din regiune în vederea identificării de date și informații cu privire la programele universitare existente, specializările acreditate, mecanismele de organizare a practicii de specialitate, metode de colaborare cu

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

reprezentanții mediului socio-economic, mecanismele de orientare și ghidare a studenților în carieră etc. Totodată, au fost discutate și aspecte cu privire la organizarea focus-grupurilor cu reprezentanții comunității studențești în vederea determinării gradului general de satisfacție al studenților cu privire la oferta educațională a universităților lor din perspectiva viitoarei inserții profesionale.

- **Interviuri** semi-structurate cu reprezentanți ai managementului universitar din cele 24 de facultăți ale celor 4 instituții de învățământ superior din regiune (nivel prodecan responsabil cu calitatea), în vederea evaluării relevanței programelor de studii universitare din perspectiva inserției viitoare a absolvenților pe piața muncii.
- **Acțiuni combinate: interview-uri** cu reprezentanții comunității studențești din cele 24 de facultăți ale universităților din grupul țintă și **prelucrarea datelor din documentele celor 4 universități referitoare**, cu scopul identificării gradului general de satisfacție al studenților cu privire la oferta educațională a universităților lor din perspectiva viitoarei inserții profesionale.

Studiul a vizat 7 categorii de informații care au fost concepute în așa fel încât să surprindă majoritatea aspectelor importante cu privire la relevanța programelor de studii din perspectiva inserției studenților pe piața muncii după absolvirea studiilor:

Strategia cercetării și metodele utilizate pentru realizarea R2 (modul 10)

CATEGORII DE INFORMAȚII	INDICATORI
Corelarea cadrului normativ al programelor de studii cu necesitățile pieței muncii	Mecanisme/instrumente de evaluare a calității programelor oferite de facultăți din perspectiva inserției absolvenților pe piața muncii; Strategii de învățare postuniversitară adoptate pentru a crește competitivitatea și distinctivitatea pe piața muncii.
Relevanța curriculumului pe discipline	Utilitatea disciplinei în practicarea profesiei Frecvența actualizării curriculumului în funcție de exigențele pieței muncii Proceduri privind elaborarea, aprobarea și actualizarea planurilor de învățământ, programelor analitice și fișelor disciplinelor la cerințele și nevoile impuse de piața muncii

<p>Tipuri de competențe dezvoltate prin programele universitare și relevanța acestora din perspectiva inserției în câmpul muncii</p>	<p>Concordanța dintre competențele dezvoltate de universități în prezent și cele cerute pe piața muncii</p> <p>Frecvența actualizării competențelor profesionale/transversale în conformitate cu cerințele pieței muncii</p> <p>Mecanismele prin care sunt consultați angajatorii cu privire la tipurile de competențe profesionale și transversale solicitate la angajare</p>
<p>Calitatea și eficiența stagiilor de practică și a rețelelor de comunicare cu angajatorii</p>	<p>Existența unor mecanisme de stimulare a cercetării orientate pe practică</p> <p>Raportul dintre numărul de ore de practică și numărul de ore/discipline</p> <p>Mecanisme de monitorizare a studenților la stagiile de practică de specialitate</p> <p>Numărul de protocoale de colaborare cu mediul socio-economic pentru organizarea și desfășurarea practicii de specialitate</p> <p>Mecanisme de colaborare cu reprezentanții mediului socio-economic și de implicare a acestora în creșterea relevanței abilităților și competențelor studenților</p> <p>Numărul de ore de internship la care au participat studenții în ultimii 5 ani</p> <p>Existența unei rețele de comunicare cu potențialii angajatori pentru creșterea credibilității acestora privind calitatea educației oferite de universități, asigurarea fluxului de informații privind traseul educațional al absolvenților, cunoașterea competențelor solicitate de angajatori, așteptările acestora și oferta de locuri de muncă, implicarea acestora în designul și predarea materiilor universitare;</p> <p>Relevanța practicii de specialitate/ nivelul abilităților comparativ cu competențele solicitate de viitorii angajatori/ experiența de muncă / aplicabilitatea practică a disciplinelor studiate – utilitatea acestora pentru activitatea practică de viitor / calitatea procesului de organizare a stagiilor de către universitate (implicarea universității în realizarea obiectivelor stagiului, monitorizarea stagiului, elaborarea suportului curricular etc) gradul de satisfacție a studenților în urma realizării stagiului</p>
<p>Activitatea de consiliere și orientare în carieră și șansele de angajare în câmpul muncii</p>	<p>Instrumente și mecanisme de ghidare și consiliere a studenților în carieră</p>

	<p>Aprecierea de către studenți a propriilor șanse de angajare în câmpul muncii</p>
<p>Monitorizarea inserției absolvenților pe piața muncii în perioada post-absolvire;</p>	<p>Mijloace de informare a studenților cu privire la oportunitățile de angajare pe piața muncii în specializarea absolvită</p> <p>Măsuri actuale de creștere a gradului de integrare a absolvenților pe piața muncii</p> <p>Numărul de absolvenți angajați pe specializarea absolvită, în ultimii 5 ani</p> <p>Numărul de absolvenți beneficiari de ajutor de șomaj după absolvirea studiilor</p> <p>Urmărirea traseului profesional al absolvenților – metode de monitorizare a inserției studenților în câmpul muncii, evaluarea statutului profesional al absolvenților la anumite perioade de timp: 6 luni după absolvire, 1 an, 3 ani, 5 ani etc, prin ce mecanisme se realizează monitorizarea (interviuri telefonice cu absolvenții, anchetarea angajatorilor etc)</p>
<p>Opinii și percepții ale studenților cu privire la oferta educațională</p>	<p>Satisfacția studenților cu privire la oferta educațională a universităților lor din perspectiva viitoarei inserții profesionale.</p>

Sistemul de management al calității actului de învățământ universitar. Observații:

1. Universitățile monitorizate în acest raport posedă mecanisme de management al calității actului de învățământ universitar organizate conform legislației în vigoare. Se observă faptul că, atât datorită limitărilor impuse de legislație, cât și a interacțiunii reduse între exigențele economiei capitaliste și modul de concepere a programei de studii, **aceste mecanisme au o capacitate redusă de a contribui la creșterea șanselor de inserție a absolvenților pe piața forței de muncă, în specializările studiate**, conceperea și funcționarea lor regăsindu-se mai mult în zona formală, decât cea practică. Faptul că există o anumită rată superioară de angajare a absolvenților unor program de studiu se datorează mai degrabă cererii ridicate de specialiști în domeniile respective pe piața muncii și nu neapărat calității superioare a pregătirii profesionale a absolvenților.

2.Procedurile de monitorizare a calității actului de învățământ universitar sunt *orientate spre interiorul sistemului*, în sensul că se acordă o importanță sporită gradului de conformare a cadrelor didactice cu cerințele legislației cu privire la activitatea profesională a acestora, interacțiunea cu exteriorul, cu exigențele pieței muncii fiind aproape inexistentă. Se observă faptul că **în majoritatea instrumentelor de monitorizare a calității actului de învățământ universitar, de identificare a gradului de satisfacție a studenților față de aceasta, întâlnim puține referiri la chestiunea utilității studiilor universitare din perspectiva inserției absolvenților pe piața forței de muncă**, în specializările studiate. Chiar și atunci când studenții sunt chestionați despre calitatea actului de învățământ universitar, valoarea de utilitate a răspunsurilor oferite de aceștia este foarte mică, datorită faptului că este puțin probabil ca studenții să dețină capacitatea și cunoștințele necesare pentru a evalua corect calitatea actului de învățământ universitar în raport cu exigențele pieței muncii.

3.Evaluarea activității cadrelor didactice, din perspectiva managementului calității actului de învățământ universitar, nu implică abordarea unor criterii referitoare la relevanța disciplinei predate din perspectiva contribuției la inserția studenților pe piața forței de muncă. Se observă că **evaluarea cadrelor didactice este realizată, în general, prin raportarea activității la cerințele formale ale legislației în vigoare, la percepția superiorilor, colegilor și studenților despre calitatea predării, ignorându-se dimensiunea practică a contribuției la inserția absolvenților pe piața muncii**, în calificarea universitară obținută.

4.Activitățile de orientare și consiliere a absolvenților pentru valorificarea calificării universitare obținute se opresc la nivelul informării generale. Se observă, din informațiile obținute, că **nu există suficiente mecanisme de consiliere individuală, pe specific de caz, a studenților și nici activități permanente de intermediere a contactului dintre studenți și posibili angajatori**, cu excepția unor *târguri de job-uri* organizate cu frecvență anuală, care de asemenea, nu oferă suficiente informații despre rezultatele obținute în valorificarea de către studenți a calificării universitare. Chiar și în situațiile în care documentele oficiale informează despre obligația cadrelor didactice de a oferi studenților ore de consultanță, nu au fost obținute informații care să dovedească faptul că aceste ore sunt relevante pentru inserția absolvenților pe piața forței de muncă, în calificarea universitară obținută.

5. Mecanismele de monitorizare a inserției absolvenților pe piața muncii sunt insuficient de flexibile pentru a asigura o interacțiune eficientă cu mediul economic. Se observă faptul că aceste mecanisme sunt formale și nu oferă informații clare, actualizate și susținute de probe concrete cu privire la: numărul de absolvenți care s-au angajat în specializarea obținută în cadrul universității, numărul de absolvenți care au intrat în șomaj, numărul de absolvenți care s-au angajat în alte domenii decât specializarea obținută etc. **Din documentația oferită de universitățile monitorizate, nu au fost obținute rapoarte, statistici sau alte documente care să ofere o imagine clară și completă a inserției absolvenților pe piața muncii. Au fost obținute anumite date cu privire la gradul de inserție a absolvenților pe piața muncii, însă fără ca acestea să fie susținute cu o argumentație cu valoare de probatoriu (ex. Numele absolvenților, angajatorii, documente doveditoare etc.).**

6. Transparența publică a documentelor rezultate din procesul de management al calității actului de învățământ superior este asumată la nivel declarativ, însă la nivel practic este precară. Se observă faptul că site-urile universităților monitorizate oferă acces la informații despre oferta de studii, activitățile de rutină din cadrul cursurilor, componența corupului didactic, activități festive etc., însă **nu oferă acces la informații despre procesul în sine al managementului calității, cum ar fi: evaluările pentru fiecare cadru didactic, sinteza răspunsurilor oferite de studenți la chestionarele aplicate, stadiul relevanței programelor de studii din perspectiva inserției absolvenților pe piața muncii, statistici anuale cu privire la numărul absolvenților care s-au integrat pe piața muncii, în calificarea universitară obținută etc.**

7. Adaptarea programelor de studii universitare la exigențele pieței muncii este asumată, în documentele obținute de la universitățile monitorizate, a fi realizată cu o frecvență anuală. Se observă însă o evoluție abruptă a numărului de studenți înscriși (de cele mai multe ori cu o evoluție negativă), precum și a numărului de programe de licență și de masterat intrate în lichidare, fapt care poate fi considerat ca un argument în favoarea afirmației că **adaptarea programelor de studii universitare este făcută cu precădere formal, fără a fi suficient întemeiată pe realitățile și exigențele inserției reale a absolvenților pe piața muncii, în calificarea universitară obținută.**